

1. **Koca (zeve).** a) Ölenin (miras bırakanın) çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı ile birlikte bulunduğu terikenin dörtte birini alır. Ölenin kızından **fürû*** u burada dikkate alınmaz. b) Bunlar bulunmadığında yarısını alır.

2. **Karı (zevce).** a) Ölenin çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı ile birlikte bulunduğu sekizde bir alır. b) Bunlar bulunmadığında dörtte bir alır. Zevce birden fazla ise her iki durumda belirlenen payı aralarında eşit olarak bölüşürler.

3. **Baba.** a) Ölenin oğlu ve oğlunun erkek **fürû** ile birlikte bulunduğu altıda bir alır. b) Ölenin kızı veya oğlunun kızı veya oğlunun... oğlunun kızı ile birlikte bulunduğu altıda bir ve ilâve olarak **asabe*** sıfatıyla ashâbü'l-ferâizden artanı alır. c) Bu iki grup mirasçı bulunmadığında asabe olur. Başka mirasçı yoksa terikenin tamamını, varsa bunlardan artanı alır.

4. **Anne.** a) Ölenin çocukları veya oğlunun... oğlu veya kızı yahut ölenin birden fazla erkek veya kız kardeşiyle birlikte bulunduğu altıda bir alır. b) Ölenin babası ve eşi ile birlikte bulunduğu eşten artanın üçte birini alır. Bu durumda baba asabe olarak geriye kalanı alır. c) Bu iki grup mirasçı bulunmadığında bütün terikenin üçte birini alır.

5. **Dede.** Burada ashâbü'l-ferâiz olarak pay sahibi olan dede, ölenin babasının babası veya onun babasıdır. Bunlara "sahih dede" denir. Annenin babası gibi, ölen ile arasına kadın giren dedeye ise "fâsid dede" denir ve miras hukuku bakımından **zevî'l-erhâm*** grubu içinde mütalaa edilir. Baba sağ değilse dede onun yerine geçer. Böylece dedenin dört hali vardır. İlk üç hali babanıyla aynıdır. Dördüncü hal babanın sağ olması halidir ki bu durumda dede mirasçı olamaz.

6. **Kız.** a) Ölenin oğlu olmayıp bir kızı varsa terikenin yarısını alır. b) Aynı durumda iki veya daha çok kız varsa, üçte ikiyi aralarında paylaşırlar. c) Ölenin oğlu varsa kız asabe (bigayrih asabe) olur. Ashâbü'l-ferâizden artanı oğul iki, kız bir hisse almak üzere paylaşırlar.

7. **Oğlun kızı.** Ölenin kızı bulunmayınca oğlunun kızı onun yerine geçer. Bu durumda: a) Ölenin oğlu veya kızı bulunmaz da oğlunun bir kızı bulunursa terikenin yarısını alır. b) Aynı durumdaki oğlun kızı birden fazla ise, üçte ikiyi aralarında eşit olarak paylaşırlar. c) Ölenin

oğlu bulunmaz da oğlunun kızı ölenin bir kızı ile birlikte bulunursa altıda bir alır. d) Aynı durumda ölenin birden fazla kızı varsa oğlun kızı mirasçı olamaz. e) Ölenin oğlu olmayıp da onun oğul ve kızları beraber buldukları takdirde müşterek asabe olurlar ve ashâbü'l-ferâizden artanı ikili birli paylaşırlar. f) Oğlun kızları oğul ile birleştiklerinde mirasçı olamazlar.

8. **Ana baba bir kız kardeş.** a) Bir tane ise terikenin yarısını alır. b) İki veya daha çok iseler üçte ikiyi paylaşırlar. c) Ölenin ana baba bir kız kardeşi aynı durumdaki erkek kardeşiyle birlikte bulunurlarsa müşterek asabe olurlar ve ashâbü'l-ferâizden artanı ikili birli paylaşırlar. d) Ölenin kızı, oğlunun kızı ve oğlunun... oğlunun kızı ile birlikte bulunurlarsa asabe olur, kalanı alırlar. e) Ölenin oğlu, oğlun oğlu, babası veya sahîh dedesi ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

9. **Baba bir kız kardeş.** Ana baba bir kız kardeş bulunmazsa baba bir kız kardeş onun yerini alır. a) Bu durumdaki kız kardeş bir tane ise terikenin yarısını alır. b) Birden fazla iseler üçte ikiyi eşit olarak paylaşırlar. c) Bu durumdaki kız kardeş bir tane ana baba bir kız kardeşle birlikte bulunurlarsa altıda bir alır. d) Ana baba bir kız kardeş birden fazla ise baba bir kız kardeş mirasçı olamaz. e) Baba bir kız kardeş baba bir erkek kardeşle birlikte bulunurlarsa müşterek asabe olurlar, kalanı ikili birli paylaşırlar. f) Ölenin kızı veya oğlunun kızı ile birlikte bulunursa asabe olur ve kalanı alır. g) Ölenin oğlu, oğlunun oğlu..., babası, dedesi, ana baba bir erkek kardeşleri, asabe olan ana baba bir kız kardeşleriyle beraber bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

10. **Ana bir kardeşler.** a) Bir tane ise altıda bir alır. b) Birden fazla iseler terikenin üçte birini erkek kadın ayrımı yapmaksızın eşit olarak paylaşırlar. c) Ölenin oğlu, kızı, oğlunun oğlu veya kızı, babası, dedesi ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar.

11. **Nine.** Buradaki nineden maksat araya gayri sahîh dede girmeyen anne veya baba tarafından büyük annedir. Babanın annesi veya onun annesi, annenin annesi veya onun annesi gibi ki bunlara sahîh nine denir. Araya fâsid dede girmesi halinde o nineye fâsid nine denir ve miras hukuku bakımından zevî'l-erhâm arasında mütalaa edilir. a) Mirasçı oldukları durumlarda altıda bir

alırlar. Nine birden fazla ise bunu eşit olarak paylaşırlar. b) Nine ana ile beraber bulunursa veya baba ve dededen nineeler baba veya dede ile birlikte bulunurlarsa mirasçı olamazlar. Bunun gibi yakın derecedeki nine uzak olanı mirastan düşürür.

BİBLİYOGRAFYA :

Serahsî, *el-Mebsûṭ*, XXIX, 174 vd.; İbn Kudâme, *el-Muḡnî*, VII, 6 vd.; Nevevî, *el-Mecmûʿ*, XVI, 70 vd.; *el-Fetâvâ'l-Hindîyye*, Bulak 1310 — Diyarbakır 1393/1973, VI, 450; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muḥtâr*, VI, 769-773; Bilmen, *Kamus*, IV, 507-535; M. Ebû Zehre, *Aḥkâmü't-terikât ve'l-mevâriṣ*, Kahire, ts. (Dârü'l-Fikrî'l-Arabî), s. 121-180; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1982, I, 385-403.

HAMDİ DÖNDÜREN

ASHÂBÜ'L-FİL

(bk. FİL SÜRESİ).

ASHÂBÜ'L-HADİS

(bk. EHL-i HADİS).

ASHÂBÜ'L-HİCR

(bk. HİCR).

ASHÂBÜ'L-KARYE

(أصحاب القرية)

Kur'an-ı Kerim'de bir sayha ile helâk edildikleri bildirilen kasaba halkı.

"İnsanların toplandığı yer" mânasına gelen karye, köy veya küçük kasaba gibi yerleşim merkezlerini ifade etmektedir. Ancak bu kelime Kur'an-ı Kerim'de, Mekke ve Kudüs dahil olmak üzere büyük şehirler için de kullanılmaktadır. Buna göre "ashâbü'l-karye" tabiri ile bir yerleşim merkezindeki insanlar kastedilmektedir. Kur'an-ı Kerim, Ashâbü'l-karye'ye iki peygamber (mürsel) gönderildiğini, halkın onları dinlememesi üzerine üçüncü bir peygamber daha görevlendirildiğini, fakat onlara bölge halkından sadece bir kişinin iman edip kendilerini savunduğunu ve halka da inancılarını tavsiye ettiğini, neticede Allah elçilerine karşı koymanın cezası olarak bu karye halkının müthiş bir sesle (sayha*) helâk edildiğini bildirmektedir (bk. Yâsîn 36/13-29).

Ashâbü'l-karye'nin kimler olduğu, hangi şehirde oturdukları, kendilerine gönderilen elçilerin ve iman eden şahsın

kimliklerine dair Kur'an'da hiçbir bilgi yoktur. Tefsirlerde kaydedildiğine göre bu karye Antakya, oraya giden elçiler Hz. İsa'nın havârilere; dolayısıyla karye halkı da Romalılar'dır (Elmalılı, VI, 4015). Bazı kaynaklar gönderilen elçilerin isimlerini Sâdık, Sadûk ve Salom olarak kaydetmekte, bazıları da bunların havâriyelerden Simun Petrus ve Yuhanna olduğunu söylemektedir. Rivayetlerde, bu elçilerin birtakım mucizeler gösterecek anadan doğma körü ve abraşi iyi ettikleri, ölüyü dirilttikleri, bunun üzerine kralın iman edip kavminin iman etmediği ve inkârcıların bir sayha ile mahvedildikleri anlatılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de sözü edilen elçilerin (mürsel), Hz. İsa'nın gönderdiği havâriyeler olması uzak bir ihtimaldir; çünkü onların Allah tarafından gönderildiği ayette açıkça belirtilmektedir (bk. Yâsîn 36/14). Ayrıca Ahd-i Cedid'de de böyle bir haber yer almamaktadır. Bilindiği kadarıyla Hz. İsa peygamberliği süresince Filistin bölgesinin dışına çıkmamış, havâriyelerin Antakya'ya gidişleri ise Hz. İsa'nın semaya urûcundan sonra olmuştur (Resullerin İşleri, 11/19-20). Ahd-i Cedid'de oraya gidenlerin Barnabas, Petrus ve Paul olduğu ve burada bazı peygamberlerin de bulunduğu kaydedilmektedir (Resullerin İşleri, 11/22-27). Diğer taraftan Havâriyeler Antakya'da herhangi bir mukavemetle karşılaşmamış, bu yerin halkı Hz. İsa'ya inanmakta gecikmemiş ve şehir bir müddet sonra Hıristiyanlığın belli başlı merkezlerinden biri olmuştur (Resullerin İşleri, 14/26-28; 15/35-36; NDB, s. 40).

Kur'an-ı Kerim'de, şehrin uzak kesiminden koşup gelerek halka Allah'ın gönderdiği elçilere inanmalarını tavsiye ettiği belirtilen mümin kişinin adı, mesleği ve elçilere inandığı için öldürülmesi sırasında kendisine reva görülen zulüm ve işkencelerle ilgili birçok rivayet vardır. Ashâbü'l-karye kıssasının amacı, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ispat etmek, Allah'ın elçilerine karşı gelenlerin âkîbetini gözler önüne sermektir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâmus Tercümesi, "kry" md.; Taberî, *Tefsîr*, XXII, 100-104; XXIII, 2-3; a.m.f., *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 18-21; Kurtubî, *Tefsîr*, XV, 14-22; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XXII, 220-221; Elmalılı, *Hak Dîni*, VI, 4015; NDB, s. 40-41.

ABDULLAH AYDEMİR

ASHÂBÜ'İ-MEŞ'EME

(bk. ASHÂBÜ'Ş-ŞİMÂL).

ASHÂBÜ'İ-MEYMENE

(bk. ASHÂBÜ'İ-YEMİN).

ASHÂBÜ'İ-MİİN

(أصحاب المئين)

200 ile 1000 arasında
hadis rivayet eden sahâbiler için
kullanılan terim.

Bakî b. Mahled'in *el-Müsned*'ine göre bunlar on bir kişidir: Abdullah b. Mes'ûd (848 hadis), Abdullah b. Amr b. Âs (700 hadis), Ömer b. Hattâb (573 hadis), Ali b. Ebû Tâlib (536 hadis), Ümmü Seleme (378 hadis), Ebû Mûsâ el-Eş'arî (360 hadis), Berâ b. Âzîb (305 hadis), Ebû Zer el-Gıfârî (281 hadis), Sa'd b. Ebû Vakkas (271 hadis), Ebû Ümâme el-Bâhilî (250 hadis) ve Huzeyfe b. Yemân (225 hadis). Ashâbü'l-miîn'in rivayet ettiği hadis sayıları hakkında Ebû Bekir el-Berkî ve Ebû Nuaym el-İsfahânî gibi âlimler değişik rakamlar vermişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *Telkîhu fûhûmi ehli'l-eşer* (nşr. Ali Hasan), Kahire 1975, s. 362-364; M. Tayyib Okîç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 31; Muhammed Zübeyr Sıddîqî, *Hadîs Edebiyatı Tarihi* (trc. Yusuf Ziya Kavakçı), İstanbul 1966, s. 44.

ABDULLAH AYDINLI

ASHÂBÜ'İ-MÜ'TEFİKÂT

(bk. MÜ'TEFİKE).

ASHÂBÜ'R-RAKİM

(bk. ASHÂB-ı KEHF).

ASHÂBÜ'R-RES

(أصحاب الرس)

Kur'an-ı Kerim'de
helâk edildikleri bildirilen
eski bir kavim.

Kur'an'da iki ayette (bk. el-Furkân 25/38; Kâf 50/12) Ashâbü'r-ress'in Nûh, Âd ve Semûd kavimleriyle birlikte peygamberlerini yalanladıkları ve bu yüzden helâk edildikleri belirtilmekte, bunun dışında bir bilgi verilmemektedir. Bununla birlikte, gerek res kelimesinin mânası gerekse Ashâbü'r-ress'in kimler olduğu, nerede ve ne zaman yaşadıkları ko-

nusunda tefsir kitaplarında birçok rivayet mevcuttur. Buna göre, Arapça'da "kuyu, örülmemiş kuyu, çukur, maden ocağı" gibi anlamlara gelen res, Yemâme'de Felc de denilen bir kasabanın, bir vadinin veya bir kuyunun adıdır (*Lisânü'l-'Arab*, "ress" md., VI, 98; Kurtubî, XIII, 32). Bir görüşe göre de Ashâbü'r-ress, Yâsîn sûresinde sözü edilen Ashâbü'l-karye'nin diğer bir adıdır. İbn Abbas bunların Azerbaycan'da yaşamış ve peygamberlerini öldürmüş bir kavim olduklarını belirtmiş, buna karşılık Şuayb'in kavmi oldukları, peygamberlerini dinlemedikleri için cezalandırıldıkları da öne sürülmüştür (Kurtubî, XIII, 32; Âlûsî, XIX, 19). Âlûsî, İbn Abbas'a atfedilen ve Ashâbü'r-ress'in Semûd kavmi olduğunu ifade eden başka bir rivayeti, Furkân sûresinin 38. âyetinin lafzına uygun bulmamıştır. Ancak Semûd kavminin devamı veya ashâbü'l-uhûdla aynı topluluk olabilecekleri de düşünülmüştür (Taberî, XIX, 10). Taberî'nin Ashâbü'r-ress'le ilgili olarak naklettiği uzunca bir hadiste sözü edilen Ashâbü'l-karye'nin bunlarla ilgisi olması gerekir. Zira hadiste geçen kişilerin Ashâbü'r-ress olduklarına dair bir açıklık bulunmadığı gibi, söz konusu insanlar daha sonra peygamberlerine iman etmişlerdir. Halbuki Kur'an-ı Kerim'de Ashâbü'r-ress'in iman etmemeleri sebebiyle helâk edildikleri açıkça bildirilmektedir. Râzî'nin de kaydettiği gibi, Ashâbü'r-ress'in kimler olabileceği hususunda ileri sürülen görüş ve rivayetler, Kur'an-ı Kerim'le ve senedi sağlam bir haberle desteklenmiş değildir. Bilinebilen tek şey, küfür ve imansızlıkları sebebiyle Allah'ın bunları helâk etmiş olmasıdır (*Tefsîr*, XXIV, 83).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "ress" md., VI, 98; Taberî, *Tefsîr*, XIX, 10; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXIV, 82, 83; Kurtubî, *Tefsîr*, XIII, 32-33; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XIX, 19; XXVI, 177; J. Horovitz, *Koranische Untersuchungen*, Berlin 1926, s. 94-95; Cevad Ali, *el-Mufaşşal*, I, 347 vd.; A. J. Wensinck, "Ashâb al-Rass", *El²* (Fr.), I, 713.

ÖMER FARUK HARMAN

ASHÂBÜ'R-RE'Y

(bk. EHL-i RE'Y).

ASHÂBÜ'S-SEBT

(bk. SEBT).